

Ole-Jacob Skodvin

**Det faglige personalet ved de statlige høyskolene -
stillingsstruktur og kompetanseprofil**

NIFU skriftserie nr. 11/97

NIFU - Norsk institutt for studier av
forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

ISSN 0808-4572

Forord

Foreliggende rapport er utarbeidet av Norsk institutt for studier av forskning og høyere utdanning (NIFU) på oppdrag fra Område for strategi i Norges forskningsråd.

Rapporten tar for seg kompetanseprofilen blant fagpersonalet ved de statlige høyskolene. Ole-Jacob Skodvin har skrevet rapporten. Terje Bruen Olsen og Jens Are Enoksen har bistått ved bearbeidingen av dataene. Vi har også mottatt nyttige innspill fra Olav Hesjedal - lederen av FoU-utvalget i Det norske høyskolerådet, Harald Jarning i Norges forskningsråd og Kirsten Wille Maus ved NIFU.

Oslo, april 1997

Berit Mørland
Instituttssjef

Svein Kyvik
Seksjonsleder

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	7
2	Myndighetenes politikk for kompetanseheving.	8
3	Datamaterialet.	11
3.1	Forskerpersonalregisteret og de statlige høyskolene; hva med høyskolelærerne?.....	11
3.2	Forskerpersonalregisteret og akademisk fagtilhørighet; hvordan fange opp profesjonsutdanningene?.....	12
4	Fagpersonalets størrelse	16
5	Det faglige personalets kompetanseprofil: stillingsstrukturen.....	19
6	Doktorgrader blant fagpersonalet.....	24
7	Alderssammensetning.	27
8	En sammenligning med universitetene og de vitenskapelige høyskolene....	31
8.1	Stillingsstrukturen.	31
8.2	Kvinneandeler.	33
8.3	Doktorgradsandeler.....	34
8.4	Alderssammensetning.....	36
	Litteratur.	38
	Vedleggstabeller.	39

1 Innledning

Den 1. august 1994 ble 98 regionale høyskoler i Norge slått sammen til 26 statlige høyskoler. Sammenslåingsprosessen omfatter de tidligere distriktshøyskolene, lærerhøyskolene, sykepleierhøyskolene, ingeniørhøyskolene, sosialhøyskolene og andre spesialiserte yrkesfaglige høyskoler.

De 26 nye høyskolene er representert med minst en institusjon i samtlige av Norges 19 fylker. Til sammen har de i dag rundt 72 000 studenter (1996-tall) og nærmere 5200 i faglige stillinger (1995-tall), omtrent det samme antallet som for våre fire universiteter samlet.

I denne rapporten vil vi rette søkelyset på det faglige personalet ved de statlige høyskolene. Vi vil se nærmere på personalets størrelse, stillingsstruktur, doktorgradsandel, kjønns- og alderssammensetning og fordelingen på fag.

Men før vi går inn på selve analysene av det faglige personalet, vil vi kort redegjøre for myndighetenes målsetting med hensyn til fagpersonalets kompetanse.

2 Myndighetenes politikk for kompetanseheving

Historisk har hovedforskjellen mellom universitetene og de vitenskapelige høyskolene og de profesjonsorienterte og regionale høyskolene vært at de sistnevnte institusjoner i hovedsak skulle gi korte grunnutdanninger og være relevante for sin region. Størstedelen av virksomheten ved de tidligere regionale høyskoler var viet til undervisning, mens virksomheten ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene i tillegg omfattet en stor FoU-komponent. Personalet ved de tidligere distriktshøyskolene drev imidlertid etter hvert en ikke ubetydelig FoU-virksomhet, og etter hvert fulgte også de øvrige regionale og profesjonsrettede høyskolene etter. Stortinget ga sin aksept for det, og myndighetenes signaler har også i økende grad vektlagt betydningen av FoU i denne sektoren.

I etterkant av Hernesutvalgets innstilling *Med viten og vilje* (NOU 1988:28) er det gjennomført omfattende endringer i styring, organisering og lovregulering av høyere læresteder utenfor universitetssektoren. I følge Stortingsmelding nr. 36 (1992-93) *Forskning for fellesskapet* skulle universitetene og de vitenskapelige høyskolene ha ansvaret for hoveddelen av grunnforskningen, og ha et særskilt ansvar for å utvikle landets høyeste vitenskapelige kompetanse. Disse institusjonene skulle derfor ha ansvaret for hovedfags- og forskerutdanningen. De regionale høyskolene skulle stå for et bredt tilbud av profesjonsrettet utdanning, enten rettet mot kvalifisering til et bestemt yrke eller av mer generell yrkesforberedende art, og avlaste universitetene på grunnfags- og mellomfagsnivå. Innen enkelte spesialområder, der det ikke ble gitt tilsvarende tilbud ved universitetene, ville det kunne tilbys hovedfag. Samtidig skulle høyskolene kunne drive med FoU-arbeid, fortrinnsvis knyttet til praksisfeltet for sine fag eller til problemer som er særlig relevante for den regionen høyskolen ligger i. Høyt kompetente forskningsmiljøer med tilstrekkelig tyngde ville også kunne spille en rolle i hovedfags- og doktorgradsutdanning i samarbeid med universitet(er) eller vitenskapelig høyskole(r).

Med hensyn til høyskolenes høyere utdanningstilbud har det skjedd mye i de senere år. I studieåret 1996/97 gis det tilbud om doktorgradsutdanning ved to av de statlige høyskolene og hovedfagsutdanning ved halvparten av lærestedene¹.

¹Ved høyskolene i Telemark og Stavanger gis det i dag tilbud om både sivilingeniørutdanning og doktoringeniørutdanning (i samarbeid med NTNU og utenlandske universiteter). I tillegg har også Høyskolen i Narvik sivilingeniørutdanning, mens høyskolene i Agder og Bodø tilbyr siviløkonom-

I forslaget til lov om universiteter og høyskoler (NOU 1993:24) ble det understreket at samarbeidet institusjonene imellom ville være avgjørende for at Norgesnett-tanken skulle bli vellykket. I den forbindelse ble behovet for faglig kompetanseheving ved de regionale høyskolene nevnt. Det ble lagt opp til at Norgesnett-samarbeidet også kunne nyttes til kvalifisering og faglig oppdatering av ansatte i høyskolesystemet (NOU 1993:24, s. 40):

“For å oppnå en slik faglig utvikling kan personalet ved de regionale høyskolene kople seg til aktivitetene rundt forskeropplæringsprogrammene. Ansatte som mangler forskningskvalifikasjoner, bør kunne frigjøres i sin stilling slik at det blir mulig å gjennomføre et doktorgradsstudium innen rimelige tidsfrister”.

Når det gjelder det sistnevnte har ledelsen ved mange statlige høyskoler i økende grad blitt bevisste på nødvendigheten av forskerutdannede lærere både med hensyn til undervisningen og kvaliteten på FoU-arbeidet høyskolen skal drive. Ved en rekke statlige høyskoler har man derfor i den senere tid, i samarbeid med universitetene, gitt doktorgradstilbud til allerede fast ansatte. Effekten av disse tiltakene forventes å vise seg mer og mer i årene framover.

I den nye loven om universiteter og høyskoler, som trådte i kraft fra 01.01.96, gis retningslinjene for hvordan de høyere utdanningsinstitusjonene skal samarbeide og utfylle hverandre i Norgesnett. Videre heter det i § 2 i loven at institusjonene skal “gi utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap” og at “institusjonene skal drive forskning og faglig utviklingsarbeid og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid”. En vanlig tolkning av dette er at all høyere utdanning skal være forskningsbasert (se f.eks. Norgesnettinnstillingen for helse- og sosialfag 1996).

Det understrekes imidlertid at universitetene og de vitenskapelige høyskolene har et særlig nasjonalt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning.

Omorganiseringen av høyskolesystemet, utbyggingen av knutepunkter i Norgesnett², innføringen av en ny felles lov og stillingsstruktur for universitetene og høyskolene, samt kravet om at all undervisning i høyere utdanning skal være

utdanning.

²I et rundskriv av 23.06.95 ga Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet de statlige høyskolene de første tildelinger av knutepunktfunksjoner etter Norgesnett-konseptet på 25 funksjonsfelt. I budsjettet for 1996 ble disse retningslinjene fulgt opp ved at det ble tildelt 31 nye professorhjemler til statlige høyskoler innen felt der institusjonene er utpekt til å ha knutepunktfunksjoner.

forskningsbasert - har ytterligere forsterket og aktualisert behovet for kompetanseheving blant fagpersonalet. Spesielt vektlegges behovet for å redusere tallet på høyskolelærere ved de statlige høyskolene³. Det uttalte målet fra myndighetenes side er at man på sikt skal kunne stille samme minstekrav ved tilsetting i vitenskapelige stillinger og undervisningsstillinger i all høyere utdanning, nemlig førstestillingskompetanse. Ved siden av kompetanseheving av eksisterende personale blir nytilsettingen viktig i denne sammenhengen.

³I flere av profesjonsfagene (f.eks. i praktisk-estetiske fag) er høyskolelærerfunksjonen hensiktsmessig. Det er derfor ikke noe som skulle tilsi at denne stillingstypen forsvinner helt.

3 Datamaterialet

NIFU har en egen database over forskerne i Norge kalt Forskerpersonalregisteret. Registeret har vært i drift siden tidlig på 1960-tallet, og omfatter alle personer som innehar en vitenskapelig stilling eller forskerstilling ved universitetene (inkludert universitetssykehusene), vitenskapelige høyskoler og distriktshøyskoler. Også personer som innehar en stilling som normalt krever høyere utdanning og som deltar i eller administrerer forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) inngår. Fra og med 1977 har registeret blitt oppdatert annet hvert år. De siste tilgjengelige opplysninger er pr. 01.10.95, og registeret ble fra denne dato utvidet til også å omfatte faglig ansatte med høyskolelektorkompetanse eller høyere ved de statlige høyskolene.

I tillegg omfatter registeret forskere ved de fleste norske forskningsinstitutter og andre institusjoner hvor FoU utgjør en del av virksomheten. En fellesbetegnelse for disse er instituttsektoren. (Næringslivet inngår ikke i forskerpersonalregisteret. SSB er ansvarlig for utarbeidelsen av statistikk for denne sektoren. For hvert enkelt foretak finnes data om FoU-personalet på mer aggregert nivå).

Forskerpersonalregisteret inneholder følgende opplysninger:

- navn,
- kjønn,
- alder,
- utdanning (type, sted og år),
- doktorgrad (norsk eller utenlandsk og år for disputas),
- stilling,
- hovedfinansiering av stilling,
- sektortilhørighet i forskningssystemet,
- arbeidssted,
- arbeidsstedets fagområdetilknytning.

3.1 Forskerpersonalregisteret og de statlige høyskolene; hva med høyskolelærerne?

Forskerpersonalregisteret inneholder stillinger som krever høyere akademisk utdanning, dvs. minst hovedfagsnivå eller tilsvarende. For de statlige høyskolene innebærer dette at kun fagpersonale med høyskolelektorkompetanse eller høyere blir tatt med i registeret (dvs: høyskolelektorer, førstelektorer, amanuenser, førsteamanuenser, dosenter og professorer samt stipendiater og eksternt finansierte forskere).

I overkant av en femdel av lærerpersonalet ved de statlige høyskolene samlet innehar en høyskolelærerstilling og blir dermed ikke tatt med her. Ved enkelte av

profesjonshøyskolene med overvekt av helsefagutdanninger, som f.eks. Akershus og Tromsø, innebærer dette at nærmere 40 prosent av personalet holdes utenfor. Dette gjør at registeret ikke er tilfredsstillende for analyseformål i høyskolesektoren.

Det finnes imidlertid en mulighet for også å fange opp høyskolelærergruppen ved de statlige høyskolene. Personaldataene for de statlige høyskolene er innhentet fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST). Her ligger opplysninger om alt personale som er lønnet ved høyskolene⁴.

Vi har derfor laget et eget høyskoleregister ved å koble personalopplysningene vedrørende de statlige høyskolene i Forskerpersonalregisteret med opplysningene om høyskolelærerne fra SST-registeret.

3.2 Forskerpersonalregisteret og akademisk fagtilhørighet; hvordan fange opp profesjonsutdanningene?

Dagens fagregistrering i forskerpersonalregisteret benyttes på institutt- eller avdelingsnivå og følger Forskningsrådets reviderte versjon av Universitetsrådets fagklassifisering. Her er fagpersonalets fagtilhørighet i U&H-sektoren definert som den fagdisiplinen/faggruppen som den ansattes institutt faller innenfor. (Innenfor språkfagene i humaniora og i naturvitenskapelige fag ved universitetene har man imidlertid kodet den enkelte ansattes fagtilhørighet). Faggruppene blir igjen aggregert opp til fagområder. I registeret opereres det med følgende fagområder: Humaniora, samfunnsvitenskap, medisin, matematikk-naturvitenskap, teknologi, landbruksteknologi og veterinærmedisin. (Det opereres også med en samlekategori som består av bibliotek, andre og felles fag).

Det akademiske fagtilhørighetsprinsippet er imidlertid problematisk å overføre direkte på de statlige høyskolene. Dette skyldes i hovedsak to faktorer:

- A. Avdeling er det laveste nivået ved et flertall av de statlige høyskolene.
- B. Fagområdeinndelingen som benyttes i forskerpersonalregisteret er ikke helt dekkende for profesjonsutdanningene.

A. Avdeling som laveste formelle nivå

Ingen av de statlige høyskolene har institutt- eller seksjonsinndeling som laveste nivå ved samtlige avdelinger.⁵

⁴Opplysninger om eksternt lønnet personale innhentes direkte fra lærestedene.

⁵Ved 7 av de statlige høyskolene er det noen av avdelingene som opererer med et lavere nivå (institutt/fagenhet/seksjon). Dette er primært avdelinger som tidligere har vært distriktshøyskoler, og som har tatt med seg denne inndelingen inn

Problemet med en avdelingsinndeling er at presisjonsnivået blir lavt når vi skal definere ulike fag- eller profesjonstilørigheter innen en avdeling, dvs. hvilken fag- eller profesjonsutdanning vedkommende er tilknyttet i sitt daglige arbeid. Dette gjelder særlig profesjonsutdanningene - og spesielt helsefagene. Avdelingene som tilbyr slike utdanninger er ofte ulike; noen er små og homogene, mens andre er store og svært heterogene.

På statlige høyskoler som tilbyr både helsefagutdanning og sosialfagutdanning, har disse blitt samlet under en felles avdeling der det er mulig. Dette gjelder for høyskolene i Sør-Trøndelag, Telemark og Stavanger. For Høyskolen i Oslo og Høyskolen i Bergen har man bl.a. på grunn av de enkelte utdanningenes størrelse skilt ut helsefagutdanningene og sosialfagutdanningene på hver sin avdeling. (Ved høyskolen i Oslo er disse utdanningene fordelt på tre ulike avdelinger; Avdeling for sykepleierutdanning, Avdeling for helsefag (7 ulike profesjonsutdanninger), og Avdeling for økonomi-, kommunal- og sosialfag).

Hovedregelen for høyskoler som tilbyr helsefag- eller sykepleierutdanning, er at disse er samlet og lagt til en avdeling. Men vi har unntak. Ved høyskolene i Ålesund, Østfold, Stord/Haugesund og Agder finner vi mer integrerte løsninger, i den forstand at vi har mer "tverrfaglige" tilbud og dermed også mer "tverrfaglige avdelinger".

Høyskolereformen har også medført at lærerutdanningen har blitt organisert på en rekke ulike måter ved de nye statlige høyskolene. Grovt sett kan vi skille mellom tre ulike organisasjonsmodeller:

- den rene modellen, dvs. en avdeling ivaretar lærerutdanningen (Høyskolen i

i den nye institusjonen. Dette er: Finnmark (2 av 4 avdelinger), Molde (1 av 2 avdelinger), Stavanger (4 av 7 avdelinger), Agder (7 av 8 avdelinger), Telemark (4 av 5 avdelinger), Buskerud (1 av 4 avdelinger) og Hedmark (1 av 6 avdelinger).

- Telemark⁶ og Oslo er tilnærmedesvis rene modeller),
- fragmentert modell, dvs. lærerutdanningen er spredt på flere avdelinger (Høgskolen i Agder), og
 - blandingsmodell, dvs. løsninger hvor en avdeling er tillagt mesteparten lærerutdanningen - men hvor det er en viss integrasjon mellom lærerutdanningsfag og fag fra andre avdelinger (Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Volda).

Det ovenfornevnte tilsier at det er problematisk å fange opp fag- eller profesjonstilhørigheten ved store heterogene avdelinger og ved mer “tverrfaglige” eller integrerte avdelingsløsninger. Pr. i dag må vi derfor benytte relativt grove fagkategoriseringer basert på avdelingsinndeling.

B. Forskerpersonalets fagområdeinndeling

Forskerpersonalregisteret såvel som FoU-statistikken⁷ er pr. i dag basert på en akademisk disiplin- og fagområdeinndeling. Personalets fagtilhørighet er definert som den fagdisiplinen/faggruppen som den ansattes institutt/avdeling faller innenfor. Faggruppene blir igjen aggregert opp til fagområder.

En slik kategorisering er ikke uten videre helt dekkende for en del av den faglige virksomheten ved de statlige høyskolene. De tidligere DH-utdanningene har vært med i forskerpersonalregisteret i lang tid, og lar seg greit innordne den akademiske faginndelingen. Derimot er det mer problematisk for profesjonsutdanningene, og da særlig helse- og sosialfagutdanningene.

Både i forskerpersonalregisteret og i FoU-statistikken vil de fleste helsefagene ved de statlige høyskolene bli plassert under fagområdet medisin. Spørsmålet er

⁶Ved Høgskolen i Telemark er lærerutdanningen fordelt på to ulike avdelinger, - Avdeling for estetiske fag og folkekultur (Notodden samt en seksjon/institutt i Rauland) og Avdeling for lærerutdanning. Dette er den samme inndelingen som den gangen det var to lærerhøgskoler i Notodden.

⁷FoU-statistikken viser FoU-utgifter og FoU-årsverk. De FoU-statistiske undersøkelsene i Norge har pågått siden 1963. NIFU har ansvaret for innsamlingen og bearbeidingen av data for hele instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren, mens Statistisk sentralbyrå har ansvaret for næringslivet. Materialet er basert på spørreskjemaer til de FoU-utførende enhetene. Undersøkelsene bygger på internasjonale retningslinjer trukket opp av OECD i “The measurement of Scientific and Technical Activities, Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development”, den såkalte Frascatimanualen.

hvorvidt dette er dekkende eller ei. Flere av helsefagene har en tverrfaglig karakter, en krysning mellom en rekke fagområder. Sosialarbeiderutdanningene er i hovedsak plassert sammen med samfunnsfag. Men i avdelinger bestående av helse- og sosialfag benyttes mest-kriteriumsprinsippet, noe som innebærer at på avdelinger der helsefagene er større enn sosialfagene, så blir avdelingen plassert under fagområdet medisin og helse. Denne typen problemstillinger arbeides det videre med i tilknytning til det FoU-statistiske arbeidet ved instituttet. I denne rapporten benyttes begrepet helsefag istedenfor medisin, da dette er et mer dekkende begrep for de statlige høyskolene.

4 Fagpersonalets størrelse

I denne rapporten omfatter det faglige personalet følgende stillingsgrupper: *stipendiater, høyskolelærere, høyskolelektorer, amanuenser, forskere, førstelektorer, førsteamanuenser, høyskoleledere og professorer*. Professor II- og andre II-stillinger er holdt utenfor.

Ved utgangen av 1995 (pr.01.10.95) utgjorde fagpersonalet ved de statlige høyskolene i alt 5137 personer⁸. I gjennomsnitt tilsier dette rundt 200 lærere pr. høyskole. Her er det imidlertid stor forskjell mellom de ulike skolene; fra 25 faglig ansatte ved den samiske høyskolen til 619 faglig ansatte ved høyskolen i Oslo. Som det framgår av tabell 1, har fem av høyskolene mer enn 300 faglig ansatte (Høyskolene i Oslo, Agder, Stavanger, Bergen og Sør-Trøndelag), 14 har mellom 100 og 300 ansatte, mens 7 har færre enn 100 faglig ansatte.

Samlet sett er det en viss mannsdominans blant fagpersonalet ved de statlige høyskolene; hhv. 56 prosent mot 44 prosent kvinner. Men det er klare variasjoner mellom de ulike skolene (se tabell 1) og fagområdene (se tabell 2). Høyskolene i Oslo, Akershus, Tromsø og Bergen har et flertall av kvinner, og overvekten er spesielt stor ved høyskolen i Oslo der rundt to tredjedeler av fagpersonalet er kvinner. Felles for disse fire høyskolene er at de er rene profesjonshøyskoler, med en relativt stor andel av personalet innen helsefagene. Det er en relativt klar overvekt av menn blant fagpersonalet ved de øvrige høyskolene.

Av fagområdene er helsefag det klart mest kvinnedominerte. Avdelinger som dekker ingeniørfagutdanninger er klart mannsdominerte, mens det vanligvis er en jevnere kjønnsfordeling i avdelinger som består av tidligere DH-fag og lærerutdanningsfag.

⁸Stillingstallet som det opereres med her er noe høyere enn antall hjemler ved høyskolene. Dette skyldes for det første at oppdragsstillinger inngår i våre tall, samt at personale i deltidstillinger som deler samme stillingshjemmel er inkludert.

Tabell 1: Det faglige personalet ved de statlige høyskolene ved utgangen av 1995, fordelt etter lærested og kjønn. Prosent.

Høyskoler	Kvinner	Menn	Sum	Antall
Agder	33	67	100	(397)
Akershus	60	40	100	(179)
Bergen	51	49	100	(353)
Bodø	43	57	100	(205)
Buskerud	32	68	100	(132)
Finnmark	48	52	100	(163)
Gjøvik	35	65	100	(110)
Harstad	47	53	100	(49)
Hedmark	41	59	100	(246)
Lillehammer	32	68	100	(95)
Molde	48	52	100	(77)
Narvik	22	78	100	(74)
Nesna	34	66	100	(59)
Nord-Trøndelag	43	57	100	(198)
Oslo	67	33	100	(619)
Såmi Allaskuvla	36	64	100	(25)
Sogn- og Fjordane	46	54	100	(155)
Stavanger	36	64	100	(384)
Stord/Haugesund	43	57	100	(169)
Sør-Trøndelag	44	56	100	(346)
Telemark	34	66	100	(292)
Tromsø	55	45	100	(210)
Vestfold	36	64	100	(164)
Volda	29	71	100	(142)
Østfold	33	67	100	(217)
Ålesund	36	64	100	(77)
I alt	44	56	100	(5137)

Tabell 2: Det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter fagområde. Prosent.

	Kvinner	Menn	Sum	Antall
Humaniora	39	61	100	(616)
Samfunnsfag og pedagogiske fag	40	60	100	(2103)
Medisin og helse	80	20	100	(1202)
Mat.nat. fag	19	81	100	(274)
Teknologiske fag	15	85	100	(885)
Landbruk og fiske	20	80	100	(41)
Andre fag	63	37	100	(16)
Totalt	44	56	100	(5200)

5 Det faglige personalets kompetanseprofil: stillingsstrukturen

En ny felles stillingsstruktur for undervisnings- og forskningsstillinger ved høyskoler og universiteter ble fastlagt i Rundskriv F-14-95 av 1. februar 1995. En beskrivelse av stillingstypene ved de nye statlige høyskolene er vist i tabell 3.

Blant de ulike stillingstypene kan vi grovt sett skille mellom høyskolelærere på den ene siden og de øvrige faglige stillingene på den annen side. Den førstnevnte stillingskategorien er ment å være en ren undervisningsstilling, mens intensjonen for de øvrige stillingstypene er at de i tillegg til undervisningsoppgavene også kan brukes til annen faglig virksomhet⁹ (forskning, utviklingsarbeid, utredning og forsøksvirksomhet). Stillingsstrukturen kan sies å gjenspeile kompetanseprofilen ved høyskolene.

⁹Selv om de statlige høyskolene kan sies å ha en institusjonell plikt til å utføre forskning og utviklingsarbeid, eksisterer det pr. i dag ingen individuell forskningsrett. Toppstillingene (professorer og dosenter) og førsteamanuensene har som regel en klar forskningskomponent i seg, men når det gjelder amanuensene og spesielt høyskolelektorene, så fungerer disse ofte som rene undervisningsstillinger.

Tabell 3: Beskrivelse av de ulike faglige stillingstypene ved de statlige høyskolene pr. 1996.

<p>Professor: Kompetansekrav er vitenskapelig eller kunstnerisk nivå i samsvar med internasjonal og/eller nasjonal standard for professorat innenfor de ulike fagområdene.</p> <p>Etter nærmere regler er det anledning for faglig ansatte å søke opprykk til professor etter kompetansevurdering. Slike opprykk medfører ikke endring i stillingsinnhold, og professoratet er personlig.</p>	<p>Høgskoledosent: Kvalifikasjoner godt utover førsteamanuensisnivå. Andre kvalifikasjoner kan tillegges vekt dersom de er viktige for stillingen, og på høyt faglig nivå. Vitenskapelig er kravet norsk doktorgrad eller tilsvarende utenlandsk og godkjent likeverdig grad, eller kompetanse på samme nivå dokumentert gjennom vitenskapelig arbeid av samme omfang og kvalitet. Det er <u>ikke</u> opprykksordning til høgskoledosent.</p>
<p>Førsteamanuensis: Kvalifikasjonskrav er norsk doktorgrad eller tilsvarende. I visse fag vil kunstneriske kvalifikasjoner kunne likestilles med vitenskapelig kompetanse.</p>	<p>Førstelektor: Kvalifikasjonene skal samlet sett være på nivå med førsteamanuensis, men vurderingen skal bygge på et bredere grunnlag, der også særlige kvalifikasjoner innen undervisning og annen pedagogisk virksomhet blir tillagt stor vekt.</p>
<p>Amanuensis: Gikk ut som tittel etter 01.02.95.</p> <p>De som hadde denne tittelen fra før, beholder den.</p> <p>Amanuensis kan søke om opprykk til førsteamanuensis og førstelektor.</p>	<p>Høgskolelektor: Fra 01.02.95 er dette en felles basiskategori for tilsetting i undervisnings- og forskningsstilling i høgskolesektoren, og erstatter både de tidligere amanuensis- og høgskolelektorstillingene. Kravet er høyere grads eksamen ved universitet/-høgskole eller tilsvarende; forskningskvalifikasjoner utover hovedfagsnivå og/eller relevant yrkespraksis.</p> <p>Høgskolelektor kan søke kompetansevurdering om opprykk til førstelektor og førsteamanuensis.</p>
<p>Høgskolelærer: Kvalifikasjonsgrunnlaget er minst 4 år høyere utdanning og relevant yrkespraksis. Stillingskategorien skal i begrenset utstrekning kunne benyttes innenfor enkelte fag/fagområder i høgskolesektoren, f.eks. i praktisk opplæring av studenter.</p> <p>Høgskolelærere kan søke om opprykk til høgskolelektor.</p>	<p>Øvingslærer: Kvalifikasjonskrav som høgskolelærer. Er knyttet til praksisrettledning i lærerutdanningen. Som regel er dette deltidsstillinger for ansatte i grunnskolen.</p>

Hvordan er så stillingsstrukturen ved de statlige høyskolene? I 1995 var det i alt 5200 faglige stillinger ved de statlige høyskolene. Stillingsstrukturen samlet ved de statlige høyskolene viser at 4 prosent er i toppstillingsgruppen (hhv 2 prosent

professorer og 2 prosent dosenter), 15 prosent er førsteamanuenser, 8 prosent amanuenser, 46 prosent høyskolelektorer, 24 prosent høyskolelærere, 2 prosent stipendiater og 1 prosent i forskerstillinger (se tabell 4).

En interessant observasjon med hensyn til stillingsstrukturen i 1995, er hvor få personer det er som foreløpig har besatt den nyopprettede førstelektorstillingen (14 i alt), som primært er tiltenkt faglig ansatte (det vil i hovedsak si høyskolelektorer) som satser på en ren "undervisningskarriere". Hva dette skyldes er vanskelig å si. En forklaring kan være at den er for ny, og derfor ennå ikke har "fått satt seg" i systemet. En annen forklaring kan være at stillings- og belønningssystemet i sektoren er sterkt knyttet opp mot forskning. For å nå toppstillingsnivå må man hovedsakelig satse på vitenskapelig meritering. Dette innebærer bl.a. at førsteamanuensis - og ikke førstelektorstillingene - er rekrutteringsveien til toppstillingene.

Tabell 4: Det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter stillingskategori og kjønn. Prosent.

Stillingsstype	Kvinner (Antall)	Menn (Antall)	Totalt (Antall)
Professor	0 (3)	3 (84)	2 (87)
Dosent	1 (10)	3 (77)	2 (87)
Førsteamanuensis	7 (157)	22 (633)	15 (790)
Førstelektor	0 (3)	0 (11)	0 (14)
Amanuensis	5 (109)	10 (296)	8 (405)
Høyskolelektor	44 (994)	47 (1349)	46 (2343)
Høyskolelærer	41 (921)	11 (319)	24 (1240)
Forsker	1 (25)	2 (57)	1 (82)
Stipendiat	1 (28)	2 (61)	2 (89)
I alt	100 (2250)	100 (2887)	100 (5137)

Det er en overvekt av menn i samtlige stillingskategorier med unntak av høyskolelærerstillingene, hvor rundt tre fjerdedeler er kvinner.

Som det framgår av tabell 4, så øker kvinneandelen jo lenger ned i stillingshierarkiet vi befinner oss: Nærmere 90 prosent av kvinnene er i høyskolelektor- og høyskolelærerstillingssjiktet (hhv. 45% og 41%), mens kun 8 prosent har førstestilling eller toppstilling.

I Vedleggstabell v1 vises en sammenligning av den samlede stillingsstrukturen ved regionale høyskoler i 1992 og de nye statlige høyskolene i 1995. Det har ikke skjedd store endringer på de tre årene.

Tabell 5 gir en oversikt over andelen av fagpersonalet i de ulike stillingskategoriene fordelt på fagområder. Det mest slående her er hvordan fagområdet helsefag (som i hovedsak omfatter helse- og sosialfagsprofesjonene) skiller seg fra de øvrige med en svært "bunntung" stillingsstruktur. Relativt sett befinner ingen seg i toppstillings-sjiktet, kun 2 prosent i førstestillings-sjiktet, 33 prosent i høyskolelektorgruppen og hele 64 prosent i høyskolelærergruppen. I og med at stillingsstrukturen formelt sett kan sies å gjenspeile kompetanseprofilen, er det opplagt at fagområdet helsefag har et langt svakere kompetansenivå blant fagpersonalet enn de øvrige fagområdene.

Landbruk og fiske samt det matematisk-naturvitenskapelige fagområdet har den største andelen av personalet i toppstillings- og førstestillingsnivået, samtidig som de er de eneste av fagområdene som ikke har den største andelen av sitt personale i de to laveste stillingsnivåene. Innen de øvrige fagområdene er det kun mindre forskjeller med hensyn til stillingsstrukturen: Ca. halvparten er høyskolelektorer, i overkant av 10 prosent er høyskolelærere, mens andelen av amanuenser, første-amanuenser og professorer/dosenter varierer noe.

En oversikt over andelen av fagpersonalet i de ulike stillingskategoriene ved høyskolene i 1995, er vist i vedleggstabell v2 og v3 i Vedlegg 1. Her framgår det at stillingsstrukturen er svært forskjellig mellom de ulike høyskolene. Høyskoler med en sterk representasjon av tidligere distriktshøyskoler eller skoler som tilbyr siviløkonom- eller sivilingeniørutdanning, har generelt en langt høyere andel av fagpersonalet på førstestillings- og toppstillingsnivå enn høyskoler som er dominert av helse- og sosialfagsprofesjoner, (jfr. også tabell 5) . Dette skyldes hovedsakelig historiske forskjeller i stillingsstruktur, kompetansekrav og stillingsinnhold innenfor de tidligere selvstendige høyskolene. Ved distriktshøyskolene ble hovedvekten lagt på forskningskompetanse, mens praksiserfaring og pedagogiske kvalifikasjoner ble tillagt større vekt i de andre høyskoleslagene (se Skodvin og Kyvik, 1994).

Tabell 5: Det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter fagområde og stillingskategori. Prosent.

Stilling	Hum. fag	Sv. og ped.fag	Helse-fag	Mat. nat.fag	Tekn. fag	Land. fiskefag	Andre fag	Totalt
Prof.	1	1	0	2	5	3	0	2
Dosent	1	3	0	3	2	7	0	2
1.aman	27	17	2	26	19	29	6	15

1.lektor	1	0	0	1	0	0	0	0
Aman.	9	12	0	16	2	34	44	8
H.lektor	45	50	33	38	57	17	0	46
H.lærer	13	12	64	10	11	7	50	24
Forsker	1	3	0	2	1	3	0	1
Stip.	2	2	1	2	3	0	0	2
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	(616)	(2103)	(1202)	(274)	(885)	(41)	(16)	(5137)

6 Doktorgrader blant fagpersonalet

Ved utgangen av 1995 var det i alt 352 personer eller 7 prosent av det samlede fagpersonalet som hadde en doktorgrad ved de statlige høyskolene¹⁰. Kun 12 prosent (42 personer) av disse er kvinner.

Tabell 6 viser fordelingen av de ulike typene doktorgrader. Her framgår det at dr.philos., dr.scient. og dr.ing. er de vanligste gradene blant lærerpersonalet.

Tabell 6: Doktorgrader blant det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter gradstype og kjønn. Absolutte tall.

Gradstype	Kvinner	Menn	Totalt
Dr.agric.	1	1	2
Dr.artium.	2	7	9
Dr.ing.	5	65	70
Dr.juris.	1	0	1
Dr.oecon.	0	13	13
Dr.philos.	6	65	71
Dr.polit.	4	8	12
Dr.scient.	11	61	72
Dr.techn.	0	3	3
Dr.theol.	0	3	3
Lisensiatgrad	1	2	3
Utenlandsk grad	11	82	93
Totalt	42	310	352

Normalt sett skal alle med doktorgrad automatisk få førstestillingskompetanse. Ved de statlige høyskolene finner vi imidlertid også noen få høyskolelektorer (8 personer) og amanuenser (6 personer) med doktorgrad (se tabell 7). Disse har antakeligvis doktorgraden på et annet emne enn det de jobber med ved høyskolen.

¹⁰I tillegg finner vi pr. 01.10.95 syv doktorgrader blant det administrative personalet og fire doktorgrader blant rektorene. II-stillingene er ikke inkludert i doktorgradstallene.

Dersom vi kun ser på personalet med høyskolelektorkompetanse eller høyere har 9 prosent doktorgraden. Tilsvarende tall for de regionale høyskolene i 1992 var 7 prosent (Skodvin og Kyvik, 1994).

Andelen av personalet med doktorgrad er imidlertid lav sammenlignet med hva vi finner ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Her har ca. 57 prosent av det faste vitenskapelige personalet doktorgraden ved utgangen av 1995. (Kilde: Forskerpersonalregistret, NIFU).

Tabell 7 viser fordelingen av doktorgrader på de ulike stillingstypene og på kvinner og menn ved de statlige høyskolene ved utgangen av 1995.

Tabell 7: Doktorgrader blant fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter stilling og kjønn. Absolutte tall.

Stilling	Kvinner	Menn	Totalt
Professor	2	65	67
Dosent	5	37	42
Førsteamanuensis	31	195	226
Amanuensis	1	5	6
Høyskolelektor	2	6	8
Forsker	1	2	3
Totalt	42	310	352

Blant de ulike stillingstypene ved de statlige høyskolene finner vi naturlig nok den høyeste doktorgradsandelen blant professorene. Her har 77 prosent av samtlige en doktorgrad. Det tilsvarende tallet for høyskoledosentene og førsteamanuensene er hhv. 50 prosent og 29 prosent.

Doktorgradsandelen varierer imidlertid relativt mye mellom de ulike høyskolene. Ved høyskolen i Stavanger har 18 prosent av personalet doktorgraden, mot kun 1 prosent ved høyskolen i Tromsø (se tabell 8).

Tabell 8: Doktorgradsandelen blant fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter lærested.

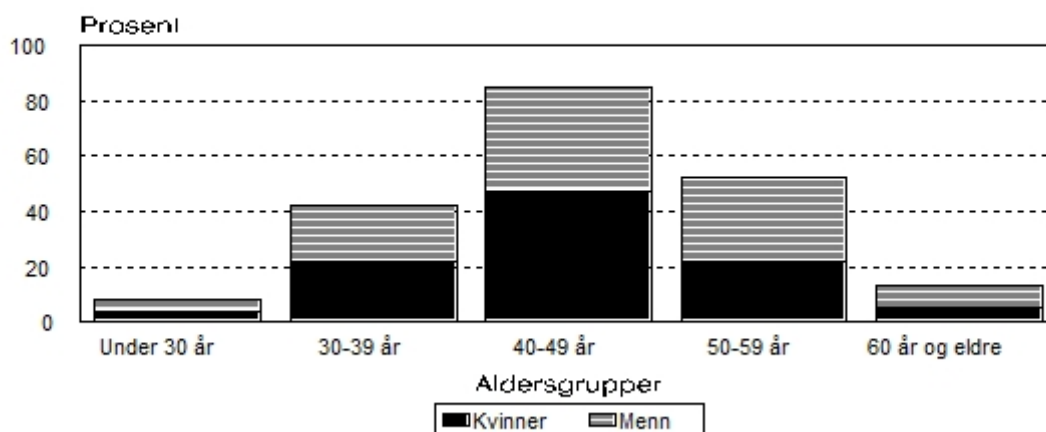
Høyskoler	Doktorgradsandel (Absolutte tall)	Antall
Agder	10% (40)	(397)
Akershus	3% (6)	(179)
Bergen	5% (16)	(353)
Bodø	8% (17)	(205)
Buskerud	7% (9)	(132)
Finnmark	3% (5)	(163)
Gjøvik	5% (6)	(110)
Harstad	4% (2)	(49)
Hedmark	4% (10)	(246)
Lillehammer	8% (8)	(95)
Molde	9% (7)	(77)
Narvik	15% (11)	(74)
Nesna	7% (4)	(59)
Nord-Trøndelag	6% (11)	(198)
Oslo	3% (20)	(619)
Såmi Allaskuvla	12% (3)	(25)
Sogn- og Fjordane	3% (4)	(155)
Stavanger	18% (68)	(384)
Stord/Haugesund	8% (13)	(169)
Sør-Trøndelag	7% (24)	(346)
Telemark	10% (28)	(292)
Tromsø	1% (2)	(210)
Vestfold	5% (8)	(164)
Volda	8% (11)	(142)
Østfold	7% (15)	(217)
Ålesund	5% (4)	(778)
Totalt	7% (352)	(5137)

7 Alderssammensetning

Fagpersonalets alderssammensetning har betydning for behovet for nyrekruttering og fornyelsen av undervisnings- og forskningsstillinger.

Gjennomsnittsalderen for personalet ved de statlige høyskolene er 46 år. Det er små forskjeller mellom kvinner og menn; hhv. 45 år og 46 år.

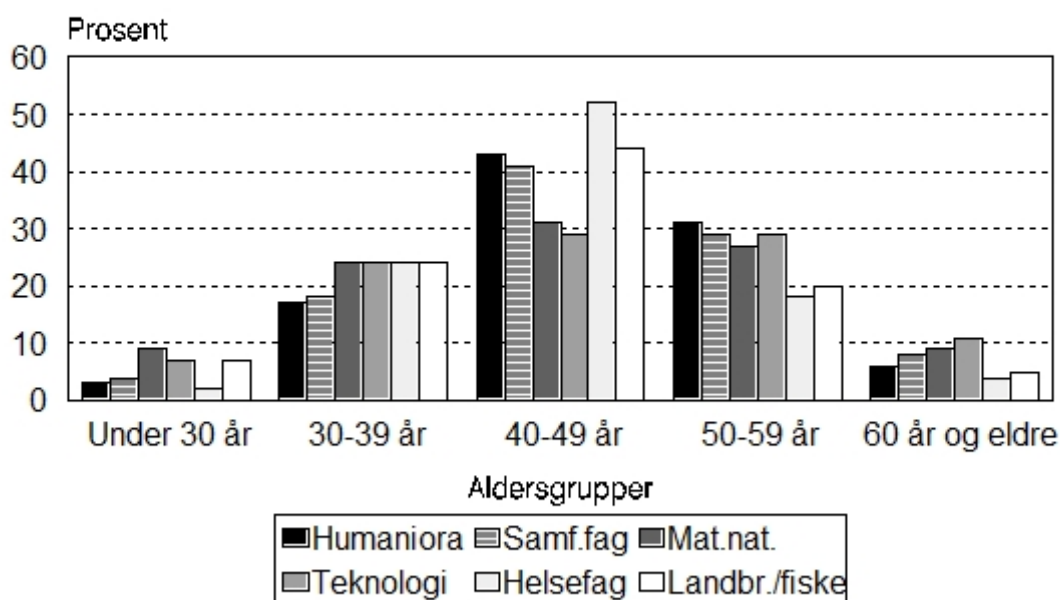
Aldersfordelingen for personalet ved de statlige høyskolene er vist i figur 1. (Se også tabell 10). Her framgår det at flertallet fordeler seg i de tre aldersgruppene 30-39 år (21%), 40-49 år (42%) og 50-59 år (26%), mens det er få i den eldste og yngste aldersgruppen. Det er imidlertid visse forskjeller mellom kvinner og menn, i den forstand at kvinnene har en noe yngre aldersprofil.

Figur 1: *Aldersfordelingen for fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995. Fordeling i 10-årsgrupper etter kjønn.*

Det er også visse forskjeller med hensyn til aldersstrukturen mellom de ulike lærestedene og fagområdene. Både innen humaniora, samfunnsvitenskap og teknologi er gjennomsnittsalderen 46 år, i matematikk/naturvitenskap 45 år, mens den er 44 år innen helsefag og 42 år innen landbruk og fiske. Aldersstrukturen i de ulike fagområdene er vist i figur 2. Det er visse forskjeller, men likheten mellom fagområdene er likevel det mest slående trekket. Med unntak av teknologi, har samtlige fagområder den største andelen av sitt personale i aldersgruppen 40 - 49 år. Innen helsefagene finner vi over halvparten av personalet i denne aldersgruppen, noe som med stor sannsynlighet bl.a. vil innebære at det vil bli en stor opphoping av

aldersavganger blant de faglig ansatte i løpet av noen få år ca. 20 - 30 år framover i tiden.

Figur 2: Aldersfordelingen for fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995. Fordeling i 10-årsgrupper etter fagområde.

Gjennomsnittsalderen ved de ulike lærestedene er vist i tabell 9. Her framgår det at denne varierer fra 39 år (Høgskolen i Harstad) til 48 år (Høgskolen i Akershus og Høgskolen i Oslo).

Tabell 9: Gjennomsnittsalderen blant fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter lærested.

Høyskoler	Gjennomsnittsalder	Antall
Agder	46	(397)
Akershus	48	(179)
Bergen	47	(353)
Bodø	43	(205)
Buskerud	44	(132)
Finnmark	42	(163)
Gjøvik	44	(110)
Harstad	39	(49)
Hedmark	45	(246)
Lillehammer	45	(95)
Molde	44	(77)
Narvik	45	(74)
Nesna	44	(59)
Nord-Trøndelag	44	(198)
Oslo	48	(619)
Såmi Allaskuvla	43	(25)
Sogn- og Fjordane	42	(155)
Stavanger	46	(384)
Stord/Haugesund	44	(169)
Sør-Trøndelag	46	(346)
Telemark	45	(292)
Tromsø	45	(210)
Vestfold	47	(164)
Volda	47	(142)
Østfold	47	(217)
Ålesund	47	(77)
Totalt	46	(5137)

Det er en klar sammenheng mellom alder og type stilling, dvs. at desto høyere opp i stillingshierarkiet man kommer jo høyere blir alderen på personalet (se tabell 10). Stipendiaterne, som er ment å være en rekrutteringsstilling til forskning og høyere utdanning, skiller seg naturlig nok ut med den desidert laveste gjennomsnittsalderen på 34 år. Den høyeste gjennomsnittsalderen finner vi blant professorene og dosentene med 51 år. For de øvrige stillingstypene fordeler gjennomsnittsalderen seg slik; høyskolelærerne 44 år, høyskolelektorene 46 år, amanuensene 43 år, forskerne 43 år, førsteamanuensene 49 år og førstelektorene 50 år.

Tabell 10: Aldersfordelingen for fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995. Fordeling i 10-årsgrupper etter stillingstype. Prosent.

Aldersgrupper	Stipendiater	Høyskolelærere	Mellomstilling	Førstestilling	Toppstilling	Totalt
< 30 år	32	4	5	0	0	4
30 - 39 år	46	24	22	13	8	21
40- 49 år	22	49	40	39	33	42
50- 59 år	0	19	26	38	44	26
60 år >	0	4	7	10	15	7
Sum	100	100	100	100	100	100
Antall	(89)	(1240)	(2830)	(804)	(174)	(5137)
Gj.alder	34	44	45	49	51	46

Merknader:

1. Mellomstilling omfatter: Høyskolelektor, amanuensis og forsker.
2. Førstestilling omfatter: Førsteamanuensis og førstelektor.
3. Toppstilling omfatter: Professor og høyskolelektor.

8 En sammenligning med universitetene og de vitenskapelige høyskolene

Vi har sett at kompetanseprofilen varierer mye de ulike høyskolene i mellom. Men hvordan forholder dette seg sammenlignet med universitetene og de vitenskapelige høyskolene? Fra og med 1. januar 1996 fikk høyskolene og universitetene (inkludert de vitenskapelige høyskolene) en ny felles lov og stillingsstruktur, og høyere grads undervisning og forskerutdanning er ikke lenger bare forbeholdt universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Dette skulle indikere at de statlige høyskolene og universitetene vil nærme seg hverandre, men hvor like er de egentlig med hensyn til kompetanseprofilen? For å belyse dette vil vi foreta en grov sammenligning av stillingsstruktur, doktorgradsandeler og alderssammensetning i de tre sektorene.

8.1 Stillingsstrukturen

Til tross for ny felles stillingsstruktur mellom høyskolene og universitetene, er det fremdeles flere ulike stillingsbetegnelser i de to sektorene. For å få en meningsfylt sammenligning mellom disse må vi derfor begrense sammenligningen til kun å gjelde for det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og det faste fagpersonalet med høyskolelektorkompetanse og høyere ved de statlige høyskolene. Det sistnevnte innebærer at høyskolelærerne, som utgjør ca. en fjerdedel av det faglige personalet ved de statlige høyskolene, er holdt utenfor. Vi vil her skille mellom toppstillinger, førstestillinger og mellomstillinger.

Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene omfatter toppstillingene faste professorater, førstestillingene består av førsteamanuensene, og amanuensene og andre faste vitenskapelige stillinger (bl.a. universitetslektorer) utgjør mellomstillingsgruppen. Sykehuslønnet personale (ulike typer legestillinger) er holdt utenfor, fordi det ikke finnes noen tilsvarende stillingskategori ved de statlige høyskolene.

Det er noe mer komplisert å foreta en slik kategorisering ved de statlige høyskolene. Toppstillingsgruppen som her består av de faste professorene og dosentene, og mellomstillingsgruppen som omfatter amanuenser og høyskolelektorer skulle være relativt sammenlignbare med universitetssektoren. Problemet ligger i førstestillingsgruppen, som i tillegg til førsteamanuensene også omfatter førstelektorene. Den sistnevnte stillingen skiller seg ut ved at den primært er tiltenkt faglige ansatte som satser på en ren "undervisningskarriere". Ved

utgangen av 1995 var det imidlertid registrert kun 14 førstelektorer, så foreløpig skaper stillingen lite “støy” i en sammenligning med universitetene og de vitenskapelige høyskolene.

Stillingsstrukturen i de tre sektorene er vist i tabell 11. Her framgår det at både universitetene og de vitenskapelige høyskolene som ventet har en langt mer topp-tung stillingsstruktur enn de statlige høyskolene. I universitetssektoren utgjør toppstillingsgruppen nærmere halvparten av det faste vitenskapelige personalet (48 prosent), mens de vitenskapelige høyskolene har den største andelen av sitt personale i førstestillingsgruppen (41 prosent). Ved de statlige høyskolene finner vi nærmere tre fjerdedeler (74 prosent) av personalet i mellomstillingsgruppen, en femtedel (21 prosent) i førstestillingsgruppen og kun 5 prosent er i toppstillingsgruppen. Felles for de tre sektorene er at det er en langt høyere andel av menn enn kvinner i toppstillinger.

Den ulike kompetanseprofilen mellom universitetssektoren (inkludert de vitenskapelige høyskolene) og den statlige høyskolesektoren er blant annet historisk og kulturelt betinget:

For det første har universitetene og de vitenskapelige høyskolene alltid hatt hovedansvaret for hovedfags- og doktorgradsutdanning. De tidligere regionale høyskolene hadde primært ansvaret for kortere yrkesrettet utdanning, samt at de avlastet universitetene på grunnfags- og mellomfagsnivå. Det er først i de senere årene at de statlige høyskolene har startet opp med hovedfags- og doktorgradsundervisning, og da som en hovedregel i samarbeid med universitet(er) eller vitenskapelig høyskole(r).

For det andre var det ulike typer av kunnskap som ble produsert ved de tidligere ulike regionale høyskoleslagene. Det var kun de tidligere distriktshøyskolene som i høy grad benyttet universitetenes akademiske kunnskapskriterier. Kjennetegnet ved store deler av kunnskapen ved profesjonsutdanningene er at den er praksisbasert og undervisningsnær. Dagens stillings- og belønningssystem ved de statlige høyskolene krediterer ikke denne typen av kunnskap på samme måte som akademisk kunnskap. For å nå toppstillingsnivå må man hovedsakelig satse på vitenskapelig meritering.

For det tredje var det først på begynnelsen av 1990-tallet at professorstillingene ble innført i den regionale høyskolesektoren. (Dosent-stillingene ble innført i 1981).

Tabell 11: En sammenligning av stillingsstrukturen blant det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene og for det faste fagpersonalet med høyskolelektorkompetanse og høyere ved de statlige høyskolene. Prosent.

Stilling	Universiteter			Vitenskapelige høyskoler			Statlige høyskoler		
	Kvinner	Menn	Tot.	Kvinne r	Menn	Tot.	Kvinner	Menn	Tot.
Toppstilling	24	53	48	12	37	33	1	7	5
Førstestilling	43	34	35	42	41	41	13	26	21
Mellomstilling	33	13	17	46	22	26	86	67	74
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	(674)	(2634)	(3308)	(130)	(627)	(757)	(1276)	(2450)	(3726)

Merknader:

1. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer, førstestilling omfatter førsteamanuenser og mellomstilling omfatter amanuenser og andre faste stillinger. Sykehuslønnede stillinger er ekskludert.
2. Ved de statlige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer og dosenter, førstestilling omfatter førsteamanuenser og førstelektorer og mellomstilling omfatter amanuenser og høyskolelektorer.

8.2 Kvinneandeler

Sammenlignet med universitetene og de vitenskapelige høyskolene, utmerker de statlige høyskolene seg med en langt høyere kvinneandel (se tabell 12). Ved de statlige høyskolene utgjør kvinnene 34 prosent av det faglige personalet med høyskolelektorkompetanse og høyere, mens de tilsvarende kvinneandelene blant det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene er henholdsvis 20 prosent og 17 prosent. De vitenskapelige høyskolene har den laveste kvinneandelen i alle de tre stillingsgruppene. Generelt i U&H-sektoren blir kvinneandelen høyere jo lavere ned i stillingshierarkiet vi kommer.

På toppstillingsnivå er kvinneandelen 10 prosent og lavere i alle tre sektorer. Det er her verdt å merke seg at universitetene har den høyeste kvinneandelen både i toppstillings- og førstestillingsgruppen (hhv. 10 prosent og 25 prosent).

Tabell 12: En sammenligning av kvinneandelene blant det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene, og for det faste fagpersonalet med høyskolelektorkompetanse og høyere ved de statlige høyskolene. Fordelt etter stillingstype.

Stilling	Universiteter	Vitenskapelige høyskoler	Statlige høyskoler
Toppstilling	10%	6%	7%
Førstestilling	25%	17%	20%
Mellomstilling	39%	30%	40%
Alle	20%	17%	34%

Merknader:

1. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer, førstestilling omfatter førsteamanuenser og mellomstilling omfatter amanuenser og andre faste stillinger. Sykehuslønnede stillinger er ekskludert.
2. Ved de statlige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer og dosenter, førstestilling omfatter førsteamanuenser og førstelektorer og mellomstilling omfatter amanuenser og høyskolelektorer.

8.3 Doktorgradsandeler

Doktorgradsandelen blant det faste fagpersonalet ved de statlige høyskolene er lav sammenlignet med tilsvarende andel for det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene; 9 prosent mot henholdsvis 60 prosent og 44 prosent (se tabell 13).

Tabell 13: En sammenligning av doktorgradsandelen blant det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene og for det faste fagpersonalet med høyskolelektorkompetanse og høyere ved de statlige høyskolene.

Stilling	Universiteter			Vitenskapelige høyskoler			Statlige høyskoler		
	Kvinner	Menn	Tot.	Kvinner	Menn	Tot.	Kvinner	Menn	Tot.
Toppstilling	80% (131)	81% (1140)	81% (1271)	56% (9)	68% (156)	67% (165)	54% (7)	63% (102)	63% (109)
Førstestilling	61% (177)	57% (506)	58% (683)	56% (30)	50% (130)	51% (160)	19% (31)	30% (195)	28% (226)
Mellomstilling	5% (10)	3% (9)	3% (19)	2% (1)	4% (5)	3% (6)	0% (3)	1% (11)	1% (14)
Alle	47% (318)	63% (1655)	60% (1973)	31% (40)	46% (291)	44% (331)	3% (41)	13% (308)	9% (349)
Ant. i alt	(674)	(2634)	(3308)	(130)	(627)	(757)	(1276)	(2450)	(3726)

Merknader:

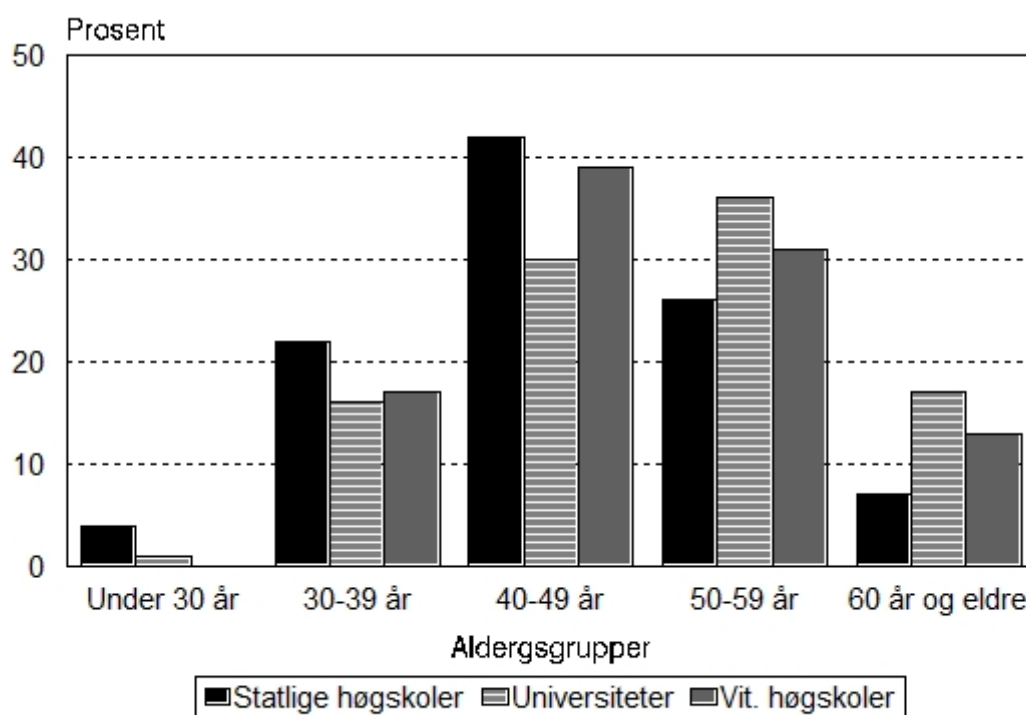
1. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer, førstestilling omfatter førsteamanuenser og mellomstilling omfatter amanuenser og andre faste stillinger. Sykehuslønnede stillinger er ekskludert.
2. Ved de statlige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer og dosenter, førstestilling omfatter førsteamanuenser og førstelektorer og mellomstilling omfatter amanuenser og høyskolelektorer.

I alle de tre sektorene finner vi naturlig nok den høyeste doktorgradsandelen i toppstillinggruppen. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene har henholdsvis 81 prosent og 67 prosent doktorgraden i toppstillingsgruppen, 58 prosent og 51 prosent i førstestillingsgruppen og 3 prosent i mellomstillingsgruppen. Ved universitetene er det ingen store forskjeller i doktorgradsandelene mellom kvinner og menn i noen av stillingsgruppene, mens mennene har en klart høyere doktorgradsandel i toppstillingsgruppen ved de vitenskapelige høyskolene.

Ved de statlige høyskolene ligger doktorgradsandelen på 63 prosent i toppstillingsgruppen, 28 prosent i førstestillingsgruppen og 1 prosent i mellomstillingsgruppen. Her har mennene en høyere doktorgradsandel enn kvinnene i samtlige stillingskategorier (se tabell 13).

8.4 Alderssammensetning

Gjennomsnittsalderen for fagpersonalet ved de statlige høyskolene er 46 år mot 50 år og 49 år for henholdsvis universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Som det framgår av figur 3, har de statlige høyskolene en yngre aldersprofil blant sitt faste fagpersonale enn universitetene og de vitenskapelige høyskolene. I den førstnevnte sektoren finner vi en vesentlig høyere andel i de tre yngste aldersgruppene (dvs. under 30 år, 30-39 år og 40-49 år), mens universitetene og de vitenskapelige høyskolene har en langt høyere andel av sitt personale i de to eldste aldersgruppene (dvs. 50-59 år og 60 år og eldre).

I alle tre sektorer er det en klar sammenheng mellom alder og type stilling. Aldersprofilen blir eldre desto høyere opp i stillingshierarkiet man kommer, (se tabell 14).

Tabell 14: En sammenligning av aldersfordelingen for det faste vitenskapelige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene og for det faste fagpersonalet med høyskolelektorkompetanse og høyere ved de statlige høyskolene. Fordeling i 10-årsgrupper etter stillingstype. Prosent.

Alder/ stilling	Universiteter				Vitenskapelige høyskoler				Statlige høyskoler			
	Toppstilling	Førstestilling	Mellomstilling	Totalt	Toppstilling	Førstestilling	Mellomstilling	Totalt	Toppstilling	Førstestilling	Mellomstilling	Totalt
<30 år	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0	5	4
30-39 år	4	25	29	16	6	24	20	17	8	13	22	21
40-49 år	27	35	28	30	33	43	39	39	33	39	40	42
50-59 år	44	29	28	36	38	24	33	31	44	38	26	26
60 år >	25	11	12	17	23	9	7	13	15	10	7	7
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall	(1570)	(1172)	(566)	(3308)	(247)	(313)	(197)	(757)	(174)	(804)	(2748)	(3726)

Merknader:

1. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer, førstestilling omfatter førsteamanuenser og mellomstilling omfatter amanuenser og andre faste stillinger. Sykehuslønnede stillinger er ekskludert.
2. Ved de statlige høyskolene inngår følgende stillingstyper i de ulike kategoriene: Toppstilling omfatter professorer og dosenter, førstestilling omfatter førsteamanuenser og førstelektorer og mellomstilling omfatter amanuenser og høyskolelektorer.

Litteratur

Lov om universiteter og høyskoler av 12.05. 1995. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Norgesnettet innenfor helse- og sosialfag (1996). Innstilling fra utvalg oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for å utrede fagprofil og arbeidsdeling innenfor høyskoleutdanning i helse- og sosialfag. September 1996.

NOU 1988:28: *Med viten og vilje.* Kultur- og vitenskapsdepartementet.

NOU 1993:24: *Lov om universiteter og høyskoler.* Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Skodvin, O-J. & Kyvik, S. (1994): *Forskning og annen faglig aktivitet i den regionale høyskolesektoren.* Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Rapport 4/94.

St.meld.nr. 36 (1992-93): *Forskning for fellesskapet.* Om forskning. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Vedleggstabeller

Tabell v1: Fagpersonalet ved de regionale høyskolene i 1992 og de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter stillingskategori. Prosent.

Stillingsstype	Regionale høyskoler 1992	Statlige høyskoler 1995
Professor/dosent	2	4
Førsteamanuensis	15	17
Amanuensis	10	9
Høyskolelektor	47	47
Høyskolelærer	25	22
Annet	1	1
Sum faglig personale	100	100
(N)	(3350)	(4891)

Kilde: Norges Statskalender 1993 og 1996.

Merknader:

- 1) De regionale høyskolene i 1992 omfatter her 14 distriktshøyskoler, 25 pedagogiske høyskoler, 3 kommunal- og sosialhøyskoler, 15 ingeniørhøyskoler og 27 helsefaghøyskoler; i alt 84 høyskoler.
- 2) Kategorien "Annet personale" omfatter her forskere, stipendiater, prosjektledere o.l. For 1995-dataene omfatter den også førstelektorer.
- 3) II-stillinger er ikke inkludert.

Tabell v2: Fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter høyskole og stillingstype. Antall.

Høysk.	Prof.	Dosent	1.aman.	1.lekto r	Aman.	H.lekto r	H.lærer	Forske r	Stip.	Sum
Agder	11	18	93	2	45	151	67	4	6	397
Akersh.	1	3	12	0	0	86	69	5	3	179
Bergen	0	2	55	1	0	198	97	0	0	353
Bodø	10	8	24	0	41	52	54	3	13	205
Busker.	1	5	15	0	0	89	16	1	5	132
Finnm.	0	1	15	0	35	64	38	1	9	163
Gjøvik	1	0	14	2	0	50	42	0	1	110
Harstad	0	0	1	0	21	12	14	0	1	49
Hedm.	1	2	29	2	28	124	56	3	1	246
Lilleh.	3	4	27	2	36	14	8	0	1	95
Molde	2	1	11	0	25	14	21	0	3	77
Narvik	6	1	14	0	3	37	8	0	5	74
Nesna	0	0	6	0	0	41	12	0	0	59
Nord- Tr.lag	0	4	27	1	19	83	59	2	3	198
Oslo	2	2	112	0	0	337	144	31	1	619
Samisk	0	0	7	0	0	6	7	2	3	25
Sogn og Fjor.	1	1	20	0	22	54	53	3	1	155
Stavang	31	12	83	1	35	137	56	8	21	384
Stord/ Hauges.	1	2	23	1	0	72	67	3	0	169
Sør- Tr.lag	0	1	50	1	7	194	92	0	1	346
Telem.	11	9	57	1	37	123	41	4	9	292
Tromsø	0	0	13	0	0	110	82	2	3	210
Vestf.	0	1	18	0	0	95	36	14	0	164
Volda	2	3	27	0	22	56	1	31	1	142
Østfold	3	7	31	0	29	100	47	0	0	217
Åles.	0	0	6	0	0	44	23	4	0	77
Totalt	87	87	790	14	405	2343	1240	82	89	5137

Merknader: Ved høyskolene i Nord-Trøndelag og Stavanger er hhv. én og to personer fra toppstillingskategorien "Leder" plassert inn blant dosentene.

Tabell v3: Fagpersonalet ved de statlige høyskolene i 1995, fordelt etter høyskole og stillingstype. Prosent.

Høysk.	Prof.	Dosent	1.aman.	1.lekto r	Aman.	H.lekto r	H.lærer	Forske r	Stip.	Sum
Agder	3	5	23	0	11	38	17	1	2	100
Akersh.	1	2	7	0	0	48	38	3	1	100
Bergen	0	1	16	0	0	56	27	0	0	100
Bodø	5	4	12	0	20	25	26	2	6	100
Busker.	1	4	11	0	0	67	12	1	4	100
Finnm.	0	1	9	0	21	39	23	1	6	100
Gjøvik	1	0	13	2	0	45	38	0	1	100
Harstad	0	0	2	0	43	24	29	0	2	100
Hedm.	0	1	12	1	11	51	23	1	0	100
Lilleh.	3	4	28	2	38	15	9	0	1	100
Molde	3	1	14	0	33	18	27	0	4	100
Narvik	8	1	19	0	4	50	11	0	7	100
Nesna	0	0	10	0	0	70	20	0	0	100
Nord- Tr.lag	0	2	14	1	9	42	30	1	1	100
Oslo	0	0	18	0	0	55	23	3	0	99
Samisk	0	0	28	0	0	24	28	8	12	100
Sogn og Fjor.	1	1	13	0	14	34	34	2	1	100
Stavang	8	3	22	0	9	36	15	2	5	100
Stord/ Hauges.	1	1	13	1	0	43	39	2	0	100
Sør- Tr.lag	0	0	15	0	2	56	27	0	0	100
Telem.	4	3	20	0	13	42	14	1	3	100
Tromsø	0	0	6	0	0	52	39	1	2	100
Vestf.	0	1	11	0	0	58	22	8	0	100
Volda	1	2	19	0	16	39	22	1	0	100
Østfold	1	3	14	0	14	46	22	0	0	100
Åles.	0	0	8	0	0	57	30	5	0	99
Totalt	2	2	15	0	8	46	24	1	2	100

Merknader: Ved høyskolene i Nord-Trøndelag og Stavanger er hhv. én og to personer fra toppstillingskategorien "Leder" plassert inn blant dosentene.